

Johan Fritzell:

Icke av marknaden allena: Inkomstfördelningen i Sverige

Volymen *Icke av marknaden allena: Inkomstfördelningen i Sverige*, (Institutet för social forskning, Stockholms universitet 1991) har Johan Fritzell lagt fram som doktorsavhandling i sociologi. Efter teori och metodkapitel redovisas tre empiriska studier. Dessa grundas på data som nu har några år på nacken. I studierna skiljer författaren mellan "inkomstenhet" och "analysenhet". Inkomster för personer i samma familj förs ihop till familjens disponibla inkomst. Eftersom en och samma disponibla inkomst har helt olika välfärdsimplikationer beroende på hur många som skall leva på den beaktas familjestorleken. Alla i en familj antas ha samma standard och därigenom går det att ansätta värden för varje individ så att individer blir analysenheten.

Den första studien kontrasterar fördelningen 1967 med den 1980. Från tidigare är det känt att fördelningen var jämnare vid den senare tidpunkten än vid den förra. Analysuppläggningsen är inspirerad av ett arbete för Finland av Uusitalo [1989]. Den tar utgångspunkt i begreppen marknad, politik och familj för att belysa inkomstfördelningsprocessen dessa två år. Simuleringar, dekomponeringar och regressionsanalyser genomförs.

Resultaten visar entydigt att variabler som hör till marknadssfären (dvs klass och utbildning) har minskat i betydelse. När det gäller familjevariabler är bilden mer sammansatt. Dekomponering med hjälp av Theils index anger, att olikheten inom varje familjetyp har minskat men att den mellan familjetyperna varit så gott

som förändrad. Alltså är det förklarligt att familjetyp som variabel i en regressionsanalys är i stånd att förklara en större del av variationen i den beroende variabeln. Men regressionskattningarna indikerar faktiskt att medelvärdena för de olika familjetyperna närmast sig varandra i relativ bemärkelse. Med det menar jag att tex ensamstående med barn år 1980 hade en standard som procentuellt sett var närmare den för ensamstående utan barn än vad som var fallet år 1967. Sådana resultat kommenteras inte alls i texten, vilket är en brist.

En annan kommentar till den första studien gäller den litteratursammanfattning som föregår de statistiska analyserna. Den är en översikt över relativa löner för yrkesgrupper och inkomstfördelning från och med år 1920. Men den borde ha kunnat dra nytta av några avhandlingar som lagts fram i disciplinen ekonomisk historia i början av 1970-talet: Kuuse [1970], Järnek [1971] och Olsson [1972].

Den andra studien är avhandlingens huvudsakliga bidrag. Här undersöks individernas inkomstsituation och placering i inkomstfördelningen vid två tidpunkter under 1970-talet. Först för att se hur stor andel som ändrat position i fördelningen. Därefter studeras den ekonomiska mobiliteten i relation till händelser som familjeförändringar, ändringar i arbetsmarknadsstatus, ändringar i regional status m m. Analysen har lagts upp för att möjliggöra jämförelser med nordamerikanska förhållanden.

Rörligheten är betydande, dvs många individer förändrar sin plats i inkomstfördelningen. Men det är också sant att många förblir i samma del av fördelningen. Och det är synnerligen ovanligt att en person längst ned i fördelningen sju år senare finns bland dem högst upp. Skattningar visar tex att av den femtedel som hade det sämst ställt 1973 fanns drygt hälften kvar i samma position 1980. Bara 3 procent av 1973 års sämst ställda åter-

fanns sju år senare bland den bäst lottade femtedelen.

Trots en markant skillnad i socialpolitik visar resultaten på en oväntad och nästan häpnadsväckande likhet mellan Sverige och USA i ekonomisk mobilitet. Händelser i familjesfären tycks i båda länderna vara betydelsefulla för ekonomisk förändring. Kvinnor som var gifta/samboende vid den första tidpunkten men som hade separerat sju år senare hade den klart sämsta inkomstutvecklingen i båda länderna. Men trots allt finns en anmärkningsvärd skillnad mellan Sverige och USA. Föräldrarnas separation leder genomgående till försämrade ekonomiska situationer för barn i USA men inte i Sverige. Denna skillnad kan föras tillbaka på skillnader i välfärdspolitik. För skilsmäso-barn är det svenska försörjningsskydds-nätet ambitiösare än det nordamerikanska.

I den tredje studien jämförs svenska förhållanden med dem i andra OECD-länder vid början av 1980-talet. Beräkningarna grundas på mikrodata tillgängliga genom *the Luxembourg Income Study*. Tidigare bearbetningar av materialet har visat på Sverige som avvikare i form av liten olikhet och stora transfere-ringar. Fritzell gör några egna beräkningar och finner det slående hur olika ländernas fördelningar är.

Avhandlingen är välskriven och visar på beläsenhet även utanför den egna disciplinen. Utan att vara nyskapande är de statistiska analyserna omsorgsfullt genomförda. Boken rekommenderas för läsning till den som är intresserad av ekonomisk mobilitet och hur denna påverkas av samhällspolitik. Även den som vill ha en introduktion till aktuell forskning om fördelningsfrågor bör ha utbyte av texten.

*Docent BJÖRN GUSTAFSSON
Nationalekonomiska institutionen
Handelshögskolan
vid Göteborgs universitet*

Referenser

- Järnek, M, [1971], *Hushållens inkomstförhållanden 1925–1964*. Skrifter utgivna av Ekonomisk-Historiska föreningen i Lund X. Lund.
- Kuuse, J, [1970], *Inkomstutveckling och för-mögenhetsbildning*. Meddelande från Ekonomisk-historiska institutionen vid Göteborgs universitet. Göteborg.
- Olsson, K, [1972], *Hushållsinkomst, inkomst-fördelning och försörjningsbörda*. Meddelande från Ekonomisk-historiska institutionen vid Göteborgs universitet. Göteborg.
- Uusitalo, H, [1989], *Income Distribution in Finland*. Central Statistical Office of Finland. Helsingfors.